

Řehoř z Nyssy

Eustathiovi o Trojici

(a o tom, že Duch svatý je Bůh)¹

(3) Pro vás všechny, kdo se věnujete lékařství, patří jistě láska k lidem k vašemu zaměstnání. A zdá se mi, že ten, kdo dal vaší vědě přednost přede vším, oč lze v životě usilovat, učinil správné rozhodnutí a neminul se tím, co je náležité. Život je totiž nejceněnější ze všeho, avšak stává se břemenem a utrpením, pokud jej nemůžeme prožít ve zdraví. Právě vaše umění se pak o zdraví stará.² V tvém případě navíc tato věda přináší dvojnásobný prospěch, protože jsi rozšířil hranice lásky k lidem a neomezuješ dobrodiní svého umění jen na těla, ale máš na mysli také léčbu nemocí, jimiž trpí duše. To neříkám jen z doslechu, ale přesvědčil jsem se o tom i z vlastní zkušenosti při mnoha jiných příležitostech a zvláště nyní uprostřed nevýslovné špatnosti našich nepřátel, která jako řeka zla zaplavila náš život.³ Dovedně jsi nás z ní vyvedl, když jsi prudký zápal v našem srdci (4) uhasil povzbudivými slovy. Při pohledu na opakované a rozmanité nepřátelské útoky proti nám jsem totiž myslel, že je na místě mlčet a v klidu snášet, co přichází, aniž bychom čelili těm, kdo bojují lži, touto zlou zbraní, jejíž hrot často pronikne i pravdu. Právem jsi naléhal, že pravdu nelze zradit,

¹ K názvu pojednání a jeho tradování mezi Basilovými dopisy srv. výše, str. 13, pozn. 18 a 19.

² K úctě, kterou choval Řehoř a celá jeho rodina vůči lékařskému povolání, srv. také *Ep.* 13,1 (GNO VIII/2², 44,14–23); viz k tomu A. M. Silvas, *The Letters*, 153, pozn. 202.

³ Jak připomíná A. M. Silvas (*The Letters*, 236, pozn. 85), protivenství nepřátel z řad „pneumatomachů“ bylo pro Řehoře tím bolestnější, že v jejich čele stál mnohaletý přítel Řehořovy rodiny Eustathios ze Sebasté; viz také výše, str. 13, pozn. 18. K Řehořově vkladu do této kontroverze srv. M. A. G. Haykin, *The Spirit of God. The Exegesis of 1 and 2 Corinthians in the Pneumatomachian Controversy of the Fourth Century*, Leiden 1994, 185–201.

nýbrž je třeba vyvrátit lži podvodníků, aby mnozí nedošli úhony, kdyby se lež prosadila na úkor pravdy.

Obvinění z trojbožství a sabellianismu

Počínání těch, kdo vůči nám pojali tuto bezdůvodnou nenávist, mi připomíná Ezopovu bajku,⁴ v níž vlk vznáší jakási obvinění proti beránkovi, protože se stydí vyvolat dojem, že bez spravedlivého důvodu zahubil někoho, kdo nezpůsobil žádnou škodu. Beránek sice snadno vyvrátil všechna falešná obvinění, tím se však vlkovy výpady nijak nezmírnily, a když neobstál právními argumenty, zvítězil svými zuby. Podobně ti, kteří vůči nám pojali nenávist, jako by to bylo něco správného,⁵ se patrně stydí vyvolat dojem, že nás nenávidí bezdůvodně. Proto osnují žaloby a obvinění proti nám, u žádného z nařčení však nesetrvávají důsledně, nýbrž uvádějí hned jedno, za chvíli druhé a hned zase něco jiného jako důvod své zášti vůči nám. Jejich špatnost se však u ničeho nezastaví, ale jakmile je zažehnáno jedno (5) obvinění, hned se upnou k jinému a po něm vznesou další. I když se snad rozplynou všechna obvinění, jejich nenávist neustává. Vytykají nám, že zastáváme tři bohy,⁶ plní tím uši davu a nepřestávají tuto pomluvu podávat tak, aby zněla přesvědčivě. Pravda však bojuje

⁴ Srv. *Fabulae Aesopicae*, vyd. É. Chambry, Ésope, *Fables*, Paris 1927, N° 221 (str. 98); vyd. A. Hausrath – H. Hunger, *Corpus fabularum Aesopicarum I/1*, Leipzig 1970, N° 160 (str. 186n.); vyd. K. Halm, *Fabulae Aesopicae collectae*, Leipzig 1889, N° 274–274b (str. 133n.).

⁵ Srv. podobně Řehoř z Nyssy, *Ep.* 1,1 (GNO VIII/2², 3,3–7).

⁶ Tomuto tématu se Řehoř věnoval v pojednání *Ad Abl.* (GNO III/1, 35–57), ale také v *Ep.* 5,8 (GNO VIII/2², 33,22n.). Jak připomíná A. M. Silvas (*The Letters*, 237, pozn. 87), výraz *πρεσβεύεσθαι* („zastávat“) v kappadockém užití neznámá „uctívat“ (v tomto smyslu V. H. Drecoll, *The Minor Treatises*, 4), nýbrž „být zástupcem koho“ („acting as ambassador for“). Řehoř se brání proti výtce trojbožství, kterou staronicejská frakce adresovala novonicejské (srv. synodu v Antiochii r. 379, která se touto roztržkou zabývala). Zatímco Basil byl zastáncem novonicejské představy, Řehoř usiloval o domluvu se staronicejskou frakcí. Zároveň však šlo o výtku ze strany pneumatomachů, proti nimž se celé pojednání obrací; srv. A. Radde-Gallwitz, *Ad Eustathium*, 94–97.